

Kőbányai János
A szalonteremtő
Kéri Piroska (1952–2020)

Egy írónak illene, *hogy* minden írását olyan első mondatokkal kezdje, amit még máshol sohasem *sültt* el, sőt, jobb esetben: amelyet még más sem. Ez nekrológ esetében majdnem lehetetlen – nem a műfaj, hanem a szituációs *érzelmi* megrendülés miatt, s valahányszor a búcsú nélküli búcsúra döbbenés keserősége okán, hiszen annyira egy rugóra járnak a halállal szembesülő reakciók. Az utóbbi években folyóirat-szerkesztőként szinte nincs hónap, hogy ne kellene temetni egy-egy fontos szerzőnket, mesterünket vagy kortársunkat – sajna, nálam fiatalabbakat is, ezért szinte állandóan ilyen

mondatokon kell törni a fejemet. Kéri Piroskával – akivel az utóbbi időben rendre összefutottam a sírkertekben – azért könnyebb a helyzetem. Neki köszönhetem, életem legfontosabb vállalkozását, a *Múlt és Jövőt*. Ezt a tényt, jelentőséget, hálát – itt és most – rögzítenem kell. (Jobb lett volna egy önéletrajzban, amit ő is érdeklődéssel olvas, sőt, lehet, korrigált volna.) Nemcsak én köszönhetem neki a folyóiratot, hanem mindazok, akik ezt a lapot írják és olvassák. Sőt, odafönről azok is (remélem, most tárt karokkal fogadták Piroskát), akik a saját munkájuk folytatását, s vele igazolását, üdvözlötték a

**Surányi Vera – meghalt, 2018-ban, a *Múlt és Jövő* indulásakor menedzsere,
valaha ilyen állásunk is volt – és Piroska a Lukács cukrászdában,
ahol kéthetente nyílt szerkesztőségi fogadóórát tartottunk a múlt század kilencvenes éveinek elején**

Múlt és Jövő 1988-as induláskor. (Mindazok, akik alapították, szerkesztették, írták és olvasták 1912 és 1944 márciusa között.) Hogy kipróbálhassam, a hosszú cezúra után lenne-e kereslet egy zsidó kulturális folyóiratra, Juhász Ferenc-től kaptam egy fél *Új Írás*-számnyi lehetőséget. Ez ügyben járogattam be a szerkesztőségbe, ahol a költő-főszerkesztő ajtáját Piroska őrizte, amikor nem készített éppen kávé. Igen érdekelték a terveim és lapalapítói ambícióim, s azt javasolta, keressem meg a férjét (Vermes Gyurit), aki komoly üzletember, hátha lát benne fantáziát. „Milyen üzletember az, akinek a felesége kevés havi fizetésért titkárnősködik? Esetleg egy jól menő zöldséges.” Kiderült, hogy a férj frankó üzletember a Demján–Skála-körből, a rendszerváltás korai felismerői és első kipróbálói csapatából. S ennek nyomán fény derült arra is, hogy Piroska azért főzi a kávé Juhász Ferenc előszobájában. Hogy élvezhesse az irodalmi közeg levegőjét, az írók közvetlen társaságát: mert neki az irodalom, és az azt csinálók a „mániája”. (Egészen a halálos ágyáig.) Ha nem blaszfémia e gyászos órán – „kulturális pulikutyaként” emlegetnem ezért az isteni eredetű szenvedélyéért. Sajnálom: a hasonlat pontos, mert egész életét az hatotta át, hogy sok jó irodalmat, eltérő habitusú, de általa színvonalasnak tartott írók terelhessen egy fedél alá – fizikai, és szellemi értelemben egyaránt. Ez a funkcionális mania nem előzmények nélküli. Az arisztokráciával versenyre kelő polgárság szalonjai teremtették meg e „semleges tereket” a 18–19. században, hogy a társasági élet ne rendi kiváltságok, hanem a szellem világában uralkodó egyenlőség alapján szerveződjék. E kultúraformáló intézményeket nők, (nagy)asszonyok vezették egész Európában, így Pesten, s

majd Budapesten is. A szalonok voltak az új, jobbitó eszmék diszkusszióinak a terepei, és fórumaik: a folyóiratok és a könyvkiadók igazi háttérháza. E szalon-tradíciók kései folytatóját és megtestesítőjét kell Piroska alakjában és már kimondhatjuk: gazdag életművében lássuk. (Bizony megérne egy PhD-dolgozatban a pályáját megörökíteni – fontos láttelet lehetne a rendszerváltás korának szellemi mozgásairól, küzdelmeiről.)

Amennyire a tágabb és szűkebb közegemet érzékelem: a szalonteremtők utolsó képviselőjét tisztelhetjük benne. Nemcsak a kedves, segítőkész – szinte hihetetlen, de e sértődékeny és gyilkos terepen ellenség nélkül közlekedő – lány (később asszony) hagyott itt most bennünket, hanem egy, a személyiségében oly szerencsésen homogenizálódott világ is. Ezen a (most vele is) lesüllyedt Atlantiszon csak az emberi érintkezések számítottak. (Nem online, hanem valódi érintés útján, kávé és sütemény kíséretében – vajon mikor löki ki mindezt magányos íróasztalunkra a computer?). Kultúrkampfok és promóciós stratégiák helyett a tehetség, a karizma a műveltség s persze, szerelmek, szimpátiák, (tév)eszmék és illúziók alakították ezt a szellemi köztársaságot, ezért gyökerezhetett be szervesen irodalmunk televényébe.

Meddig?

Drága Piroska! Ezen már nem kell rágódj. Ahogy egész életében autentikus voltál önmagadhoz és ábrándjaidhoz, olyan meglekelt világot hagysz el most, amely egyre inkább vált inautentikussá veled szemben. Ha valami, ez a szomorú (tragikus) felismerés könnyítse meg a távozásodat neked, s a még darab ideig itt kóválygóknak, akik valaha pártoló szeretettedben megmártózhattak.

